ASPECTE ALE INSTITUȚIEI PĂRȚILOR ÎN PROCESUL CIVIL

Liliana LAVRIC

De regulă, procesul civil este intentat în legătură cu apariția litigiului între subiecții raporturilor material juridice, atunci când este imposibil de a aplana diferendele apărute fără intervenția organelor jurisdicționale.

După intentarea pricinii în instanța de judecată persoanele litigante devin subiecți ai raporturilor juridice procesual civile şi nimeresc în sfera de influență a dreptului procesual civil. Participanții raporturilor material juridice capătă calitatea de părți în procesul civil.

Părților li se atribuie un rol deosebit în cadrul procesului civil, deoarece ei sunt principalii subiecți fără de care este imposibilă examinarea şi soluționarea cauzei civile. Probabil din acest motiv, determinând componența participanților la proces, legiuitorul, în primul rund, a indicat părțile (art.55 CPC).

În literatura de specialitate conceptul de parte este definit ambiguu. În majoritatea cazurilor părți sunt numite persoanele între care s-a iscat o acțiune civilă. Într-o altă opinie, părțile sunt subiecții raporturilor material juridice, ce acționează în proces în apărarea propriilor interese material juridice şi procesuale, asupra cărora se răsfrânge puterea legală a hotărârii judecătoreşti şi care suportă cheltuielile de judecată [1, p.83].

Apreciem că toate elementele constitutive ale acestor definiții au dreptul la existență. Însă trebuie de avut în vedere că noțiunea de părți în procesul civil este analizată într-un sens mai larg comparativ cu conceptul părților în raportul material litigios. Dacă între părțile procesului civil într-adevăr există un raport material juridic sau dacă a fost sau nu încălcat ori contestat un drept al persoanei ce solicită apărarea judiciară, ori dacă este sau nu vinovată persoana atrasă la răspundere, urmează a fi stabilite de instanța de judecată ca rezultat al examinării cauzei şi constatate prin hotărârea judecătorească.

Prin urmare, până la momentul în care hotărârea judecătorească rămâne irevocabilă, părțile sunt subiecți prezumați ai raportului material juridic litigios, adică presupușii titulari ai drepturilor, obligațiilor şi intereselor legitime.

Considerentele enunțate justifică definirea conceptului de părți în procesul civil, prezentat în formula următoare:

Părțile sunt subiecți prezumați ai raportului material juridic litigios, care participă la proces în nume propriu, având interes material şi procesual în soluționarea litigiului, asupra cărora se extind efectele material juridice ale hotărârii judecătorești şi care suportă cheltuielile de judecată [2, p.149-152].

Reținând considerentele menționate, legiuitorul a consfințit noțiunea de parte în art.59 al CPC. Astfel, parte în proces (reclamant sau pârât) poate fi orice persoană fizică sau juridică prezumată la momentul intentării procesului ca subiect al raportului material litigios.

Pe această linie de gândire, este necesar a evidenția faptul formulării inadecvate a dispozițiilor art.70 alin.(1) CPC RM, deoarece în cazul succesiunii în drepturi procedurale are loc înlocuirea persoanelor fizice şi juridice, ce participă la examinarea pricinii civile în calitate de reclamant sau pârât. Nicidecum nu poate fi vorba despre subrogarea părților, ele rămânând anterioare.

Aşadar, norma legală care ar reflecta adecvat esența succesiunii în drepturi procedurale urmează a fi formulată în felul următor: „În cazul ieşirii uneia dintre persoane din raportul juridic litigios sau din raportul stabilit prin hotărârea judecătorească (deces, reorganizare, cesiune de creanță, transfer de datorie şi alte cazuri de subrogare), instanța permite înlocuirea persoanei cu succesorul ei în drepturi".

Părți în procesul civil întotdeauna sunt doar două: reclamantul şi pârâtul. Numărul părților în proces rămâne neschimbat şi în cazul participării mai multor subiecți ai raportului material juridic litigios de partea reclamantă şi/sau de partea pârâtă.

În literatura de specialitate clasică rusă, a fost promovată ideea, potrivit căreia, în unele situații, în cadrul aceluiaşi proces pot participa **trei părți** [3, p.135]. Această opinie nu este doar afirmată, dar şi argumentată. Astfel, fenomenul dat se întâmpla atunci când pretenția reclamantului înaintată

pârâtului se afla în contradicție directă față de interesele unei persoane străine procesului declanşat. Aceasta deoarece, oricine ar avea câştig de cauză, fie reclamantul, fie pârâtul, tot una – soluția va leza interesele acelei persoane străine procesului. Ca urmare, acestei persoane i se permite de a interveni în acest proces până la închiderea dezbaterilor judiciare, înaintând pretenții proprii către reclamant şi către pârât. Persoana străină procesului inițial este numită terță persoană, iar introducerea acesteia în proces capătă denumirea de intervenție principală sau intervenția în calitate de parte de sine stătătoare (independentă), cu interese proprii.

În fine, autorul E.A. Nefediev constată că în cadrul procesului civil pot participa trei părți principale în aparență de sine stătătoare: reclamantul, pârâtul, intervenientul principal (terța persoană).

Cu toate că evenimentul a fost analizat încă în anul 1900, în prezent, în realitatea procesuală civilă, situația descrisă considerăm că este actuală. Mai mult ca atât, art.65 alin (1^1) al CPC stipulează că, dacă se constată că există persoane care pot să își declare propriile pretenții, instanța este obligată să înştiințeze persoanele în cauză despre procesul pornit şi să le explice dreptul lor de a interveni în proces prin înaintarea unei acțiuni.

Astfel, ținând cont de caracteristica părților (a reclamantului), vom remarca că poziția procesuală a intervenientului principal în acțiunea înaintată de el este identică poziției procesuale a reclamantului, începând cu posibilitatea înaintării unei acțiuni şi până la exercitarea căilor de atac prevăzute de lege. Totuşi, există o excepție esențială care le deosebeşte: reclamantul înaintează acțiunea inițială, iar intervenientul principal intervine în acel proces pentru a înainta propriile pretenții. Pe lângă aceasta, poziția intervenientului principal diferă şi de poziția coreclamanților, pretențiile cărora nu se exclud reciproc, iar pretenția înaintată de intervenientul principal în toate cazurile se află în contradicție cu pretenția reclamantului.

Aşadar, cu toate că cererea de intervenție principală corespunde cerințelor prevăzute pentru cererea de chemare în judecată şi intervenientul principal are drepturi şi obligații procesuale de reclamant, legea indică expres că părțile în proces sunt reclamantul şi pârâtul (art.59 alin.(1) al CPC).

Referințe:

1. ВЛАСОВ, А.А. *Гражданский процесс. Учебное пособие.* Москва: Эксмо, 2006; ОСОКИНА, Г.Л. *Гражданский процесс. Общая часть*. Москва: Юристъ, 2006.
2. НЕФЕДЬЕВ, Е.А. *Учебник русского гражданского судопроизводства.* МГУ. им. М.В. Ломоносова. Кубан. гос. ун-т. Краснодар. изд. Совет. Кубань, 2005.